

Моцик Богдан Васильович,
аспірант Інституту педагогіки НАПН України

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ

Анотація. Подано ретроспективний аналіз стану теоретичної розробленості інформаційного забезпечення управління якістю освіти в школі з позицій психолого-педагогічних наук, школознавства, менеджменту якості освіти за різних соціально-економічних умов функціонування системи освіти в країні.

Ключові слова: інформація, класифікації інформації, інформаційне забезпечення управління, якість освіти, види інформації, організаційна інформація, управлінська інформація.

Моцик Богдан Васильевич

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Представлен ретроспективный анализ состояния теоретической разработанности информационного обеспечения управления качеством образования в школе с позиций психолого-педагогических наук, школоведения, менеджмента качества образования в различных социально-экономических условиях функционирования системы образования в стране.

Ключевые слова: информация, классификации информации, информационное обеспечение управления, качество образования, виды информации, организационная информация, управленческая информация.

Bohdan Motsyk

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF PROBLEMS OF INFORMATION SUPPORT OF EDUCATION MANAGEMENT QUALITY

Abstract. The article deals with a retrospective analysis of the problem of theoretical development information management quality education in schools from the standpoint of psychological and pedagogical sciences, school management, management of education quality in different socio-economic conditions of the education system in the country.

Keywords: information, information classification, information security management, quality of education, types of information, organizational information, administrative information.

Постановка проблеми

Вступ. Накопичення значного масиву неструктурованої інформації, що циркулює у сфері освіти, спричиняє стихійне функціонування інформаційних

потоків і ресурсів, вимагає зростання ролі керівництва у забезпеченні якісної освіти й інформаційного забезпечення управління як одного з дієвих інструментів спрямування змін у бажаному напрямі й факторів ефективності управління якістю у сфері освіти та підтверджує актуальність проблеми. За таких умов необхідним є здійснення аналізу та систематизації одержаних наукових і практичних результатів учених і дослідників з окресленої проблеми в педагогіці для з'ясування можливостей виконувати невідкладні завдання модернізаційних процесів щодо надання учнівській молоді якісної освіти європейської та світової якості на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У працях В. Алфімова, Н. Дічек, М. Босенко, Л. Калініної, Н. Кнорр, В. Маслова, Н. Островерхової, Л. Парашенко, М. Рябухи, Г. Сазоненко, В. Семенюка, А. Сологуба, Б. Чижевського, С. Чуйко та інших подано ретроспективний і системний аналіз діяльності ліцеїв, розкрито специфіку ліцейської освіти в Україні, особливості змісту освіти, форми, методи, принципи й методи навчання ліцеїстів, розкрито організаційно-педагогічні умови навчально-виховного процесу в ліцеї-інтернаті, обґрунтовано ефективність системи управління навчально-виховним процесом у новому режимі, розкрито методику проведення уроків і самопідготовки, позакласної виховної роботи, самоосвіти і самовиховання вихованців ліцею-інтернату²⁴.

Однак, незважаючи на те, що в педагогічній науці вже нагромаджено певні знання про управлінські інформаційні системи, теоретико-методологічне обґрунтування системи інформаційного забезпечення управління якістю освіти в багатопрофільному ліцеї, яке б передбачало процеси вироблення, передавання, одержання, опрацювання та трансформацію інформації кінцевому споживачеві не виступало предметом вивчення, а тому потребує окремого розгляду відповідно до сучасних наукових підходів, інтеграції наукового знання з різних галузей.

Мета дослідження – розкрити результати ретроспективного аналізу стану теоретичної розробленості проблеми інформаційного забезпечення управління якістю освіти у сфері освіти.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до об'єкта та предмета дослідження – системи управління багатопрофільним ліцеєм і її підсистеми – інформаційного забезпечення управління якістю освіти, що спрямоване на виконання, гарантію рівного доступу до якісної освіти ліцеїстів, необхідно здійснити ретроспективний аналіз концептуальних підходів до теорії та технологій інформаційного забезпечення управління у сфері освіти.

---

²⁴ Управление человеческими ресурсами / под ред. М. Пула, М. Уорннера ; пер. с англ. — СПб. : Питер, 2002. — 1200 с. — (Серия «Бизнес-класс»).

Маємо широкий міждисциплінарний діапазон проблем для дослідження дев'ятого напрямку основних напрямів дослідження з педагогічних і психологічних наук в Україні: «Якість освіти. Управління розвитком освіти» – «Якість освіти як педагогічна категорія та об'єкт управління», «теоретичні та методичні засади управління якістю освіти», «методичні засади нормування якості освіти», «управління якістю освітньої діяльності», «мультимедійні технології контролю якості освіти», «моніторинг якості усіх рівнів освіти та його науково-методичне забезпечення», «якість педагогічної та управлінської діяльності», «ресурсне забезпечення якісної освіти», «професійна готовність керівників ЗНЗ до управління якістю освіти» – що є взаємопов'язаними та взаємозумовленими соціальним замовленням на якісну освіту¹⁵, певною мірою торкаються проблематики дослідження й зумовили потребу у вивченні та аналізі низки праць відомих теоретиків наукового менеджменту.

Праці М. Альберта, М. Барад, М. Вебера, М. Вудкока, Е. Демінга, Дж. Джуран, М. Мескона, Т. Пітерса, С. Паркінсона, А. Файоля, Ф. Тейлора, П. Уотермана, М. Хедоурі, Л. Якоккі та інших, в яких розкрито контроль за якістю продукції, ефективне керівництво, обґрунтовується залежність між «якістю» та створенням умов для здійснення ефективного процесу управління, що забезпечує якість продукту та результатів, порушується питання щодо необхідності обґрунтування та реалізації системи інформаційного забезпечення управління, взаємозалежності між рівнем готовності керівників до забезпечення якості систем та якості процесів²⁴.

Для визначення сутнісних характеристик системи інформаційного забезпечення управління якістю освіти в багатопрофільному ліцеї вважаємо за доцільне розглянути становлення та розвиток інформаційного підходу до управління у сфері освіти у взаємозв'язку з системним і діяльнісним науковими підходами. Історіографічний аналіз проблеми інформаційного забезпечення управління школою свідчить, що наприкінці ХІХ ст. процес збору інформації про різні процеси та аспекти життєдіяльності школи був предметом діяльності не тільки органів центральної влади, а й більшості земств, які прагнули удосконалити керівництво на місцях. У постреволуційний період проблема управління освітою на основі інформації була предметом спеціальних наукових досліджень. Значний вклад у розроблення цієї проблеми зробив учений М. Йорданський, який ще в 1920-ті роки обґрунтував низку важливих положень про школу як автономний суспільний та господарчий механізм, як адміністрування та фінансове керівництво, організацію збору та подальшої роботи з інформацією, її використання в управлінні

---

¹⁵ Отчет о работе РАО за 2007 год [электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.rao.ru/index.php?id=635>. — С. 13–15.

²⁴ Управление человеческими ресурсами / под ред. М. Пула, М. Уорннера ; пер. с англ. — СПб. : Питер, 2002. — 1200 с. — С. 387–416. — (Серия «Бизнес-класс»).

навчально-виховним процесом у школі²². Він розглядав процес збору інформації не заради самої інформації, а для досягнення визначених цілей управління та мети освіти, контролю за їх реалізацією, аналізу причин відхилень від цілей з подальшим коригуванням, тобто як один з важливих інформаційних процесів технологічної компоненти інформаційного забезпечення управління школою.

Педагогічні ідеї М. Йорданського не знайшли широкого поширення через сформовану та введenu на той час практику централізованої розгалуженої інформаційної системи управління школою з суворою звітністю перед губернськими, повітовими та волосними відділами народної освіти. У низці праць було висвітлено рекомендації щодо змісту та способів збору відомостей про роботу шкіл для звітування по ієрархічній управлінській вертикалі, що заклали основу так званого статистичного підходу до розв'язання проблем інформаційного забезпечення управління навчально-виховним процесом (А. Мандрика, В. Манжос, К. Ніконов та ін.). Однак застосувати величезний потік статистичної інформації в практиці управління школою не лише повною мірою, а й частково не стало можливим.

На початку 1930-х років розпочато спроби об'єктивно розібратися в сутності проблеми та визначенні оптимального рівня інформаційного забезпечення навчально-виховним процесом з позицій комплексного підходу. Прагнення до визначення оптимальних параметрів збору інформації, які відображають специфіку конкретної школи (В. Сорока-Росінський та ін.), не було підтримано. Після уніфікації типів шкіл, змісту освіти та методів навчально-виховної роботи, з 1930-х років було запроваджено вертикальну систему управління за принципом управління «зверху – вниз», яка тривалий час була незмінною та удосконалювалася керівниками вищих шаблів керівництва системою освіти. Керівники шкіл, як підлегли, беззаперечно виконували розпорядження та інструкції без ухвалення самостійних управлінських рішень. За такої адміністративно-бюрократичної системи радянської доби процеси збору й аналізу статистичної інформації проходили формально, а кількісна інформація не мала суттєвого значення для управління школою.

Для 1960–1970-х років характерним було запровадження наукової організації праці в школі, використання елементів педагогічного аналізу у внутрішньошкільному управлінні, поява нових ідей, що сприяло педагогічній ініціативі, організації психолого-педагогічних досліджень, удосконаленню системи управління на основі організаційно-управлінської інформації (В. Баймаковський, Є. Березняк, Ю. Конаржевський, Ф. Паначин, М. Портнов, П. Худоминський, М. Черпінський та ін.).

---

²² Чернов Ю. В. Информационное обеспечение управления учебно-воспитательным процессом в средней общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00.01 / Ю. В. Чернов ; МГПИ им. В. И. Ленина. — М., 1980. — 141 с. — С. 12.

Для 1980-х років притаманним є обґрунтування теоретичних основ школознавства, теорії оптимізації навчально-виховного процесу, застосування нових педагогічних та інформаційних технологій та ідей кібернетики, екстраполяція конструктів кібернетики для позначення й опису процесу управління школою з позицій системно-кібернетичного підходу, розроблення та запровадження критеріїв оцінювання діяльності загальноосвітньої школи, основ формування внутрішньошкільної інформації, розроблення й обґрунтування інформаційного забезпечення планування й управління навчально-виховним процесом у середній загальноосвітній школі, внутрішньошкільної педагогічної інформації в межах реалізації шкільної реформи в СРСР (1985 р.) (Ю. Бабанський, В. Баймаков, В. Беспалько, Ю. Конаржевський, М. Кондаков, Ю. Кузнецов, О. Орлов, А. Рудзіте, В. Татьянченко, А. Тютін, Т. Шамова, Т. Чекмарьова, Ю. Чернов та ін.).

Розвиток педагогічної творчості та майстерності у 1990-х роках призвів до ускладнення управлінської діяльності, слугував стимулом для подальших поглиблених досліджень проблем удосконалення внутрішньошкільного управління з позицій системного, діяльнісного та поведінкового наукових підходів. Зокрема, це стосується питань методології внутрішньошкільного управління, нових інформаційних підходів до управління навчально-виховним процесом, структурування інформаційних потоків в управлінській діяльності рай(міськ)вно та педагогічно-управлінської інформації в школі, методичних рекомендацій щодо формування управлінських інформаційних систем в умовах загальноосвітньої школи, педагогічної системи внутрішньошкільного управління якістю навчальних досягнень, формування інформаційного банку керівника школи, управління якістю освіти на основі інформаційних технологій й освітнього моніторингу (В. Бодряков, В. Васильєв, А. Вербицька, Г. Єльнікова, В. Маслов, Д. Матрос, Д. Полев, Н. Мельнікова, А. Капто, О. Орлов, М. Поташник, В. Пikelьна, О. Удод, С. Подмазін, О. Шпак, В. Драгун та ін.)^{2; 3; 8; 13; 18; 20}. Власне, у цей період було закладено теоретичні підвалини інформаційного та системно-кібернетичного підходу для застосування в освітніх системах, обґрунтування інформаційного забезпечення як неодмінного атрибуту та категорії теорії внутрішньошкільного

---

² Васильєв В. В. Информационное обеспечение управления общеобразовательной школы / В. В. Васильев. — Воронеж : Из-во Воронеж. ун-та, 1990. — 114 с.

³ Вербицкая А. О. Учебный процесс: информация, анализ, управление / А. О. Вербицкая, В. Д. Бодряков. — М. : Сентябрь, 1998. — 128 с.

⁸ Капто А. Е. Без информации нет управления / А. Е. Капто // Управление современной школой: пособие для директора школы ; под ред. М. М. Поташника. — М., 1992. — С. 79–86.

¹³ Маслов В. І. Система інформації та комп'ютерної технології в управлінні школою: посіб. для слухачів фак-ту післядипломної освіти та керівників шкіл / В. І. Маслов, О. Т. Шпак, В. П. Драгун. — К. : Ін-т змісту і методів навчання, 1996. — 80 с.

¹⁸ Татьянченко В. С. Информационные банки руководителя общеобразовательной школы / В. С. Татьянченко. — Челябинск : ИУУ, 1992. — 112 с.

²⁰ Тютин А. А. Информация в управленческой деятельности рай(гор)оно: управление народным образованием в районе(городе) / А. А. Тютин ; под ред. М. И. Кондакова [и др.]. — М. : Просвещение, 1981. — 192 с.

управління, здійснено розроблення й обґрунтування концепції інформаційного забезпечення структурних підрозділів органів управління ученими за керівництвом В. Рєвіна, узагальнено досвід розроблення систем внутрішньошкільної інформації різних форм¹⁰.

Феномен інформації, що є ключовим компонентом і переважно статистичним за видовою ознакою, від якої залежить ефективність класичної адміністративно-бюрократичної системи управління за всією ієрархічною вертикаллю, висвітлено в працях М. Захарова, М. Кондакова, О. Орлова, А. Тютіна, Ф. Паначина, М. Портнова, П. Худомінського та інших учених за радянської доби^{14; 20; 21}.

Інформаційне забезпечення, як складник умов забезпечення функціонування шкіл і діяльності суб'єктів управління, залежно від соціально-економічного і культурно-духовного розвитку суспільства, з позицій менеджменту діяльності одним із перших розглядає російський учений В. Симонов, визначаючи такі внутрішні умови, як: технологічні, кадрові, матеріально-технічні, інформаційні²⁰.

Вивчення й аналіз праць Л. Калініної, А. Капто, Ю. Конаржевського, Ю. Кузнецова, О. Орлова, Ф. Паначина, В. Пікельної, О. Удада, М. Портнова, А. Рудзите, В. Симонова, В. Сухомлинського, В. Татьянченка, А. Тютіна, Т. Шамової й Т. Чекмарьової, С. Шишова свідчить, що автори розглядають інформацію ключовим елементом усієї ієрархічної вертикалі управління за різних умов функціонування системи освіти в країні, здійснюючи авторські класифікації педагогічної та організаційно-управлінської інформації й інформаційних потоків у системі внутрішньошкільного управління, інформацію як фактор підвищення ефективності управлінської діяльності, управління школою та управління сферою освіти загалом як основу формування управлінських систем в умовах загальноосвітньої школи й інформаційного банку керівника школи.

Узагальнюючи досвід роботи районних(міських) управлінь освіти, науковці-практики обґрунтовують роль інформації на різних ієрархічних рівнях управління системою освіти та роблять аналогічні висновки (Г. Єльнікова, М. Корніяка, В. Лізинський, В. Лунячек, В. Петров).

Узагальнення основних положень наукових праць учених, у яких розкрито інформаційний аспект управління, засвідчили, що більшість із них убачають перманентний процес опрацювання інформації необхідною умовою ефективного

---

¹⁰ Концепция информационного обеспечения структурных подразделений органов управления / под. ред. В. А. Ревина. — К. : Наука, 1993. — 30 с.

¹⁴ Орлов А. А. Проблемы систематизации информации / А. А. Орлов // Информационное обеспечение управления развитием региональной системы образования: материалы науч.-практ. конф. — Тула, 1996. — С. 9–10.

²⁰ Тютин А. А. Информация в управленческой деятельности рай(гор)оно: управление народным образованием в районе(городе) / А. А. Тютин ; под ред. М. И. Кондакова [и др.]. — М. : Просвещение, 1981. — 192 с.

²¹ Хохлова С. В. Мониторинг качества школьного образования : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. В. Хохлова. — Тюмень, 2003. — 24 с. — С. 12.

управління (В. Афанасьєв, А. Берг, В. Биков, Г. Єльнікова, М. Згуровський, Ю. Конаржевський, В. Маслов, В. Пікельна, Ю. Чернов, С. Янг та ін.)^{1; 9; 10; 11; 13; 20; 22; 23}.

У цьому контексті сучасний дослідник В. Петров зазначає, що вітчизняними (зокрема, це В. Биков, В. Бондар, В. Гуменюк, А. Лігоцький, В. Маслов, Н. Островерхова, В. Руденко та ін.) та зарубіжними (В. Бодряков, Н. Васильєва, Ю. Васильєв, Л. Вінарик, В. Вишневська, В. Корнєв, М. Поташнік, Г. Утілов, В. Наєнко, Г. Сурмило, О. Суслов, В. Татяниченко, Ю. Чернов, А. Щедрін та ін.) науковцями порушується питання про інформаційне й аналітичне забезпечення управління як таке, що перше акумулює зміни навколишнього середовища¹⁷.

Функції кожної управлінської структури, як і управлінської підструктури загалом, – це цільові функції, що детерміновані метою діяльності суб'єкта управління та метою функціонування об'єкта. Як стверджують Г. Єльнікова та В. Петров, «...будь-які зміни у системі управління закономірно пов'язані з об'єктивною необхідністю якісної перебудови його інформаційного забезпечення, адже розвиток управління забезпечується регулюванням цільових функцій, котрі активізують висхідні та низхідні потоки інформації. До останніх належать розпорядження, нормативні документи, які передаються субординаційним ланцюгом. Така інформація відображає вимоги соціального середовища. Висхідні потоки утворює інформація повідомлення (діагностична), що поєднується з інформацією діалогічною (продукується в управлінському циклі певного рівня регіональної загальної середньої освіти) та претензійною (одержується у процесі

---

¹ Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. — К. : Атіка, 2008. — 684 с.

⁹ Конаржевский Ю. А. Пути совершенствования управления школой / Ю. А. Конаржевский, В. П. Баймаковский. — Челябинск : Южно-Уральское кн. изд., 1972. — 116 с.

¹⁰ Концепция информационного обеспечения структурных подразделений органов управления / под. ред. В. А. Ревина. — К. : Наука, 1993. — 30 с.

¹¹ Кузнецов Ю. К. Педагогическая информация и управление школой: учеб. пособие / Ю. К. Кузнецов. — Калинин : КГУ, 1985. — 79 с.

¹³ Маслов В. І. Система інформації та комп'ютерної технології в управлінні школою: посіб. для слухачів фак-ту післядипломної освіти та керівників шкіл / В. І. Маслов, О. Т. Шпак, В. П. Драгун. — К. : Ін-т змісту і методів навчання, 1996. — 80 с.

²⁰ Тютин А. А. Информация в управленческой деятельности рай(гор)оно: управление народным образованием в районе(городе) / А. А. Тютин ; под ред. М. И. Кондакова [и др.]. — М. : Просвещение, 1981. — 192 с.

²² Чернов Ю. В. Информационное обеспечение управления учебно-воспитательным процессом в средней общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00.01 / Ю. В. Чернов ; МГПИ им. В. И. Ленина. — М., 1980. — 141 с.

²³ Шамова Т. И. Совершенствование системы внутришкольной педагогической информации как важнейшее условие реализации школьной реформы: метод. реком. для слушателей ФППК, организаторов нар. образования / Т. И. Шамова, Т. К. Чекмарева. — М., 1985. — 67 с.

¹⁷ Сенжук Ж. О. Інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю педагогів загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою» / Ж. О. Сенжук. — К., 2009. — 20 с. — С. 5–6.

анкетування або соціологічного опитування). Обидві інформації опрацьовуються на відповідному рівні управління регіональною загальною середньою освітою»¹⁷.

Однак вивчення чинних авторських класифікацій інформації в ЗСО та ядра теорії інформаційного менеджменту дає змогу зауважити, що таке структурування інформаційних потоків у структурі управління є дещо спрощеним, без урахування різних видів інформації, що циркулює в ЗСО і ЗНЗ, не зовсім коректним є трактування видів інформації, з яких утворено висхідні та низхідні інформаційні потоки, терміни «інформація» і «повідомлення» розглядаються як синонімічні та ідентичні, за суттю.

Для останнього десятиліття ХХ ст. і початку ХХІ ст. характерним є інтенсивний пошук нових концептуальних ідей, що забезпечують підвищення якості загальної освіти. У ракурсі проблеми дослідження та для виконання поставлених завдань важливими є ідеї Ю. Васильєва, А. Капто, М. Портнова, П. Худомінського щодо оптимізації роботи з організаційно-управлінською інформацією у процесі внутрішньошкільного управління; В. Васильєва, Н. Протасової, В. Сластьоніна щодо необхідності визначення інформаційних джерел стосовно предмета дослідження й об'єкта управління в педагогічних системах; В. Мілітарьова, Є. Смірнова, А. Столяревської, А. Фінькова щодо взаємозв'язку інформаційного забезпечення й інформаційної культури педагогів; В. Беспалька, В. Васильєва, О. Галуса, П. Карташова щодо забезпечення інформаційних потреб педагогічних кадрів^{2; 6; 7; 8; 19; 20; 21; 22; 23; 24}.

---

¹⁷ Сенжук Ж. О. Інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю педагогів загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою» / Ж. О. Сенжук. — К., 2009. — 20 с.

² Васильєв В. В. Информационное обеспечение управления общеобразовательной школы / В. В. Васильев. — Воронеж : Из-во Воронеж. ун-та, 1990. — 114 с.

⁶ Васильєв В. В. Информационное обеспечение управления общеобразовательной школы / В. В. Васильев. — Воронеж : Из-во Воронеж. ун-та, 1990. — 114 с.

⁷ Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології : монографія / Л. Калініна. — К. : Інформатор, 2008. — 472 с.

⁸ Капто А. Е. Без информации нет управления / А. Е. Капто // Управление современной школой: пособие для директора школы ; под ред. М. М. Поташника. — М., 1992. — С. 79–86.

¹⁹ Тезисы III Республиканской научно-практической конференции по совершенствованию управления и внедрения НОТ в систему народного образования. — Рига, 1986. — 43 с.

²⁰ Тютин А. А. Информация в управленческой деятельности рай(гор)оно: управление народным образованием в районе(городе) / А. А. Тютин ; под ред. М. И. Кондакова [и др.]. — М. : Просвещение, 1981. — 192 с.

²¹ Хохлова С. В. Мониторинг качества школьного образования : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. В. Хохлова. — Тюмень, 2003. — 24 с. — С. 12.

²² Чернов Ю. В. Информационное обеспечение управления учебно-воспитательным процессом в средней общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00.01 / Ю. В. Чернов ; МГПИ им. В. И. Ленина. — М., 1980. — 141 с.

²³ Шамова Т. И. Совершенствование системы внутришкольной педагогической информации как важнейшее условие реализации школьной реформы: метод. реком. для слушателей ФППК, организаторов нар. образования / Т. И. Шамова, Т. К. Чекмарева. — М., 1985. — 67 с.

²⁴ Управление человеческими ресурсами / под ред. М. Пула, М. Уорренра ; пер. с англ. — СПб. : Питер, 2002. — 1200 с. — (Серия «Бизнес-класс»).

Методологічна основа дослідження проблеми пов'язана з ідеями вчених В. Бикова, В. Бодрякова, Н. Вербицької, В. Журавльова, О. Орлова, В. Руденко, Ю. Чернова про необхідність упорядкування інформаційних процесів збору, опрацювання та збереження організаційно-управлінських даних із застосуванням технічних засобів; В. Гуменюк, В. Маслова, Л. Фішмана щодо систематизації інформаційних потоків, які функціонують у педагогічних системах, дають змогу визначити і конкретизувати структуру та зміст інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом; Р. Абдеева, Л. Калініної – про визнання особистості, освіти, інформації й теоретичного знання стратегічними ресурсами та найістотнішими цінностями у країні; Л. Калініної щодо оптимального поєднання змісту й обсягу інформації з її адресним одержанням для розв'язання професійних задач суб'єктами управління, НВП, самоуправління і громадського самоврядування^{1; 3; 4; 7; 13; 14; 23}.

Цінність зазначених вище ідей, висновків і концептуальних положень полягає в тому, що вони становлять підґрунтя для подальшого вивчення й розвитку теорії й технології інформаційного забезпечення управління якістю освіти в ЗНЗ та ЗСО на засадах системології, синергетики, інформаційного менеджменту й соціальної інформатики в контексті Міжнародних стандартів ISO 9000-9003.

Репрезентовані та систематизовані в процесі дослідження орієнтовані на практику ідеї не тільки презентують своєрідний якісний розвиток філософської, управлінської та педагогічної думки за межі вже пізнаного раніше, а й є відображенням нового осмислення та розуміння проблеми управління якістю освіти багатопрофільним ліцеєм за сучасних умов формування інформаційної цивілізації, сприятимуть науковому обґрунтуванню моделі системи інформаційного забезпечення управління якістю освіти ліцеїстів на засадах інтеграції знань з різних галузей наук і принципу комплементарності (додатковості), оскільки будь-яка система знань не може бути самодостатньою, вона вимагає доповнення.

---

¹ Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. — К. : Атіка, 2008. — 684 с.

³ Вербицкая А. О. Учебный процесс: информация, анализ, управление / А. О. Вербицкая, В. Д. Бодряков. — М. : Сентябрь, 1998. — 128 с.

⁴ Гуменюк В. В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / В. В. Гуменюк. — К., 2004. — 20 с.

⁷ Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології : монографія / Л. М. Калініна. — К. : Інформатодор, 2008. — 472 с.

¹³ Маслов В. І. Система інформації та комп'ютерної технології в управлінні школою: посіб. для слухачів фак-ту післядипломної освіти та керівників шкіл / В. І. Маслов, О. Т. Шпак, В. П. Драгун. — К. : Ін-т змісту і методів навчання, 1996. — 80 с.

¹⁴ Орлов А. А. Проблемы систематизации информации / А. А. Орлов // Информационное обеспечение управления развитием региональной системы образования: материалы науч.-практ. конф. — Тула, 1996. — С. 9–10.

²³ Шамова Т. И. Совершенствование системы внутришкольной педагогической информации как важнейшее условие реализации школьной реформы: метод. реком. для слушателей ФППК, организаторов нар. образования / Т. И. Шамова, Т. К. Чекмарева. — М., 1985. — 67 с.

У процесі дослідження, під час розгляду підготовки керівників ЗНЗ до управління якістю освіти важливо враховувати науковий доробок Б. Жебровського та результати аналізу проблеми управління якістю освіти на основі Міжнародних стандартів ISO 9000-9003, низку державних документів у галузі освіти економічно розвинених країн світу, практичний зарубіжний досвід щодо забезпечення якості освіти, зокрема, представників практичної педагогіки «руху ефективних шкіл». Цей досвід, як і В. Пікельна і О. Удод, свідчить, що «...проблема управління є проблемою загальнонауковою, оскільки вона виступає предметом досліджень багатьох наук: менеджменту, економіки, соціології, юриспруденції, психології». «...У контексті управління якістю освіти цей феномен розглядають через методи і діяльність щодо забезпечення вимог якості. Звідси основну відмінність між загальною системою управління та системою управління якістю освіти вчені вбачають у тому, що остання полягає у встановленні та використанні всіма суб'єктами освіти пріоритетів якості: якості умов, якості процесу та якості результатів цього процесу»⁶.

Ученими Росії проведено фундаментальні та прикладні дослідження, присвячені розв'язанню проблем, пов'язаних із якістю освіти та проектуванням процесів управління якістю освіти (Є. Геворян, Л. Глухова, Г. Ахметжанова), інформаційному забезпеченню якості освіти в управлінні школою (А. Майоров, Т. Шамова), процесу управління якістю освіти на регіональному, субрегіональному (муніципальному), інституційному та локальному рівнях управління (А. Севрук), упровадженню моніторингу як інструменту оцінювання результатів якості освіти (С. Акмеєва, В. Кальней, Н. Кулемін, Д. Матрос, Н. Мельникова, Д. Полєв, С. Хохлова, С. Шишов та ін.), розробленню й обґрунтуванню технологій і механізмів управління якістю освіти (С. Воровщиков, С. Гільманов, В. Загвязінський, В. Панасюк, М. Поташник, Д. Татянченко, Е. Ямбург), запровадженню системи якості навчальних закладів і методичного супроводу запровадження моделі якості освітніх стандартів та освітніх закладів, контролю якості діяльності освітніх закладів, оцінюванню відповідності якості фактично наданих освітніх послуг відповідно до державного стандарту РФ^{16; 22}.

Слід акцентувати увагу, що репрезентовані вище розвідки започатковано лише наприкінці 1990-х років та активізовано з 2005 р. з урахуванням концепції модернізації російської загальної середньої освіти, другого покоління державних освітніх стандартів, державно-нормативної бази функціонування й розвитку освіти

---

⁶ Жебровський Б. М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 / Б. М. Жебровський ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти. — К., 2001. — 20 с. — С. 9.

¹⁶ Петров В. Ф. Інформаційне забезпечення управління загальною середньою освітою в регіоні : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Ф. Петров. — К., 2004. — 237 с. — С. 6.

²² Чернов Ю. В. Информационное обеспечение управления учебно-воспитательным процессом в средней общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00.01 / Ю. В. Чернов ; МГПИ им. В. И. Ленина. — М., 1980. — 141 с.

Російської Федерації, наукових засад розвитку соціального інституту виховання дітей в умовах модернізації російського суспільства. Зауважимо, що ідеї, моделі та науково-методичний супровід якості освіти й управління нею представляє науковий інтерес для осмислення та визначення можливостей застосування різноманітних методів дослідження¹⁶ й екстраполяції наукових результатів в інших національних освітніх системах за інших умов їх функціонування з урахуванням національних, культурних і регіональних особливостей.

Основні підходи до систематизації організаційно-управлінської, управлінської інформації розглядаються в теоретичному доробку В. Бикова, В. Васильєва, В. Гуменюк, Г. Єльнікової, Л. Калініної, А. Капто, Ю. Конаржевського, В. Маслова, О. Орлова, В. Татьянченка, А. Тютіна, Т. Шамової, А. Шміте. У дослідженнях цих та інших науковців обґрунтовано основні джерела інформації, проблеми організації зворотного зв'язку в процесі управління, інформаційні процеси впорядкування, збору, опрацювання, збереження організаційно-управлінської інформації, використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності керівника, специфіку автоматизації його праці.

Водночас інформаційне забезпечення управління якістю освіти в багатопрофільному ліцеї, як і ЗНЗ будь-якого типу, базується не лише на управлінській інформації, що циркулює в ЗНЗ, а й на інших видах інформації, яка має соціальний, педагогічний, психологічний, організаційний та управлінський контексти. Ця думка знаходить підтвердження в розвідці Л. Калініної⁷, оскільки суттєвими для ухвалення управлінських рішень, які сприяють підвищенню якості освіти, є практично всі види інформації, пов'язані з освітніми послугами, замовниками освіти, суб'єктами НВП та їхнім соціальним оточенням.

Висновки

Отже, проведений теоретичний аналіз уможливив дійти висновку, що формуванню сучасної концепції менеджменту якості освіти передувало кілька етапів становлення та розвитку ідей і теорій: філософії від давньогрецьких до сучасних філософів, менеджменту – починаючи з кінця ХІХ ст., які детермінують «революційний рух якості» (О. Субетто), педагогіки з другої половини ХХ ст. й донині. Незважаючи на те, що в педагогічній науці за сучасних умов нагромаджено певні знання про сутність і зміст управління якістю освіти в школі, теоретичне обґрунтування інформаційного забезпечення процесу на засадах інформаційного суб'єктного, діяльнісного, синергетичного наукових підходів, що передбачало б урахування і використання суб'єктами управління різних видів інформації, яка

---

¹⁶ Петров В. Ф. Інформаційне забезпечення управління загальною середньою освітою в регіоні : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Ф. Петров. — К., 2004. — 237 с.

⁷ Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології : монографія / Л. Калініна. — К. : Інформатодор, 2008. — 472 с. — С. 126–150; 152.

циркулює в ліцеї, як систематизованих тематичних інформаційних ресурсів, враховує та реалізує всю сукупність інформаційних процесів з використанням сучасних мережових засобів із трансформацією інформації про якість освіти замовникам освіти не виступало предметом вивчення, досліджено на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства в країні недостатньо і залишається нерозв'язаним.

З'ясовано, що феномени «якості» і «менеджменту» зарубіжними ученими розглядаються не як окремі явища, або ж організаційні функції, а як єдиний феномен, у межах якого якість і менеджмент доповнюють один одного і діють синхронно. Результати теоретичного аналізу дають підстави зробити висновок про те, що система управління якістю освіти у ЗСО, як складна система, має свої специфічні особливості, є самостійним об'єктом фундаментальних і прикладних досліджень, потребує системного докладного вивчення з позицій нового наукового підходу – менеджменту якості, що надає стратегічні конкурентні переваги ЗНЗ, детермінує аналіз використання інформаційно-управлінських систем і визначення критеріїв ефективності управління якістю освіти та якості освіти багатoproфільних ліцеїв як освітньої послуги.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. — К. : Атіка, 2008. — 684 с.
2. Васильев В. В. Информационное обеспечение управления общеобразовательной школы / В. В. Васильев. — Воронеж : Из-во Воронеж. ун-та, 1990. — 114 с.
3. Вербицкая А. О. Учебный процесс: информация, анализ, управление / А. О. Вербицкая, В. Д. Бодряков. — М. : Сентябрь, 1998. — 128 с.
4. Гуменюк В. В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / В. В. Гуменюк. — К., 2004. — 20 с.
5. Дорошенко Ю. Інформаційні ресурси як складова управління загальноосвітнім навчальним закладом / Ю. Дорошенко, Л. Калініна, В. Лапінський // Освіта. — 2003. — № 49. — С. 4–5.
6. Жебровський Б. М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 / Б. М. Жебровський ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти. — К., 2001. — 20 с.
7. Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології : монографія / Л. Калініна. — К. : Інформатодор, 2008. — 472 с.

8. Капто А. Е. Без информации нет управления / А. Е. Капто // Управление современной школой: пособие для директора школы ; под ред. М. М. Поташника. — М., 1992. — С. 79–86.
9. Конаржевский Ю. А. Пути совершенствования управления школой / Ю. А. Конаржевский, В. П. Баймаковский. — Челябинск : Южно-Уральское кн. изд., 1972. — 116 с.
10. Концепция информационного обеспечения структурных подразделений органов управления / под ред. В. А. Ревина. — К. : Наука, 1993. — 30 с.
11. Кузнецов Ю. К. Педагогическая информация и управление школой: учеб. пособие / Ю. К. Кузнецов. — Калинин : КГУ, 1985. — 79 с.
12. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : монографія / Т. О. Лукіна. — К. : Вид-во НАДУ, 2004. — 292 с.
13. Маслов В. І. Система інформації та комп'ютерної технології в управлінні школою: посіб. для слухачів фак-ту післядипломної освіти та керівників шкіл / В. І. Маслов, О. Т. Шпак, В. П. Драгун. — К. : Ін-т змісту і методів навчання, 1996. — 80 с.
14. Орлов А. А. Проблемы систематизации информации / А. А. Орлов // Информационное обеспечение управления развитием региональной системы образования: материалы науч.-практ. конф. — Тула, 1996. — С. 9–10.
15. Отчет о работе РАО за 2007 год [электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.rao.ru/index.php?id=635>
16. Петров В. Ф. Інформаційне забезпечення управління загальною середньою освітою в регіоні : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Ф. Петров. — К., 2004. — 237 с.
17. Сенжук Ж. О. Інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю педагогів загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою» / Ж. О. Сенжук. — К., 2009. — 20 с. — С. 5–6.
18. Татьяначенко В. С. Информационные банки руководителя общеобразовательной школы / В. С. Татьяначенко. — Челябинск : ИУУ, 1992. — 112 с.
19. Тезисы III Республиканской научно-практической конференции по совершенствованию управления и внедрения НОТ в систему народного образования. — Рига, 1986. — 43 с.
20. Тютин А. А. Информация в управленческой деятельности рай(гор)оно: управление народным образованием в районе(городе) / А. А. Тютин ; под ред. М. И. Кондакова [и др.]. — М. : Просвещение, 1981. — 192 с.
21. Хохлова С. В. Мониторинг качества школьного образования : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. В. Хохлова. — Тюмень, 2003. — 24 с. — С. 12.

22. Чернов Ю. В. Информационное обеспечение управления учебно-воспитательным процессом в средней общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00.01 / Ю. В. Чернов ; МГПИ им. В. И. Ленина. — М., 1980. — 141 с.

23. Шамова Т. И. Совершенствование системы внутришкольной педагогической информации как важнейшее условие реализации школьной реформы: метод. реком. для слушателей ФППК, организаторов нар. образования / Т. И. Шамова, Т. К. Чекмарева. — М., 1985. — 67 с.

24. Управление человеческими ресурсами / под ред. М. Пула, М. Уорннера ; пер. с англ. — СПб. : Питер, 2002. — 1200 с. — (Серия «Бизнес-класс»).

Bohdan Motsyk

**RETROSPECTIVE ANALYSIS OF PROBLEMS OF INFORMATION SUPPORT
OF EDUCATION MANAGEMENT QUALITY**

According to the object and the subject of study — the system of multi-lyceum and its subsystems — Information security management quality education that is aimed at performance guarantee equal access to quality education for high school pupils have to make a retrospective analysis of conceptual approaches to theory and information technology management software in education.

A wide range of interdisciplinary research challenges for the ninth direction main areas of research of pedagogical and psychological sciences in Ukraine, «the quality of education. Management of development education» – «the quality of education as a pedagogical category and facility management», «Theoretical and methodological principles of quality management education», «methodical principles of standardization of education quality», «quality control of educational activity», «quality control multimedia technology education» «monitor the quality of all levels of education and its scientific and methodological support», «quality of teaching and administrative activity», «resources for quality education», «professional readiness of the CEI heads to quality management education» – are interrelated and interdependent social order for osvitu quality to some extent the problems affecting the research and led to the need for the study and analysis of a number of famous works of theorists of scientific management.